

Академія наук УРСР та її роль у формуванні провідних наукових медичних шкіл

О. Ф. Макаrenchенко, К. Ф. Дупленко

Радянська наука під керівництвом Комуністичної партії пройшла великий творчий шлях і за 45 років соціалістичного будівництва виросла в могутню силу, яка відіграє провідну роль у боротьбі за побудову комунізму в нашій країні, за мир в усьому світі.

У всесоюзному фронті наук, який очолює Академія наук СРСР, вчені Української Радянської Соціалістичної Республіки, натхненні рішеннями XXII з'їзду КПРС, впевнено ідуть пліч-о-пліч з російськими вченими, з вченими всіх братніх республік Радянського Союзу до нових, ще більш значних успіхів.

Провідне місце в розвитку науки на Україні належить Академії наук УРСР, яка успішно розробляє в комплексному плані з ученими вищих учбових закладів і науково-дослідних інститутів актуальні проблеми науки. За роки соціалістичного будівництва наукові колективи Академії наук УРСР внесли значний вклад у вітчизняну і світову науку, в тому числі в галузі теоретичної і клінічної медицини.

XXII з'їзд КПРС, поставивши перед наукою нові, надзвичайно відповідальні завдання, разом з тим відкрив перед радянськими вченими небачені перспективи для її дальшого розвитку, вказав на дедалі зростаюче значення науки в створенні матеріально-технічної бази комунізму, в побудові комуністичного суспільства. Перед радянською медичною наукою, перед вченими — медиками партія поставила завдання зосередити, поряд з розробкою найважливіших теоретичних медико-біологічних проблем, першочергову увагу на відкритті і створенні засобів попередження і подолання таких хвороб, як рак, серцево-судинні, вірусні та інші захворювання, небезпечні для життя людей. Успішне розв'язання цих проблем посилює озброєність практики охорони здоров'я найбільш ефективними засобами боротьби за здоров'я будівників комунізму.

Накреслюючи заходи, які забезпечують виконання цих завдань, ми повинні виходити з того, що в наших радянських умовах, коли держава створює всі необхідні передумови для успішного розвитку науки, рівень і темпи цього розвитку визначаються, головним чином, наявністю висококваліфікованих наукових працівників і, насамперед, їх провідного складу.

Від них найбільшою мірою залежить правильне визначення конкретних шляхів розвитку відповідних розділів науки і підготовка нових, молодих здібних наукових працівників. Ось чому надзвичайно важливе значення має зосередження максимуму зусиль на найбільш успішній і раціональній розстановці наукових сил інститутів, лабораторій Академії і підготовці наукової зміни. До цього нас зобов'язують рішення

XXII з'їзду КПРС і видана на їх основі постанова Партії та Уряду про добір і підготовку наукових кадрів.

Не підлягає сумніву, що і це завдання буде успішно розв'язане, але для прискорення його виконання необхідно глибоко і старанно вивчити нагромаджений в інститутах Академії досвід в справі добору і підготовки наукових кадрів і поставити цей історичний досвід на службу сучасним і майбутнім завданням.

Ознайомлення з відповідними матеріалами з історії інститутів Академії наук УРСР медичного профілю показує, що неоціненну роль у підготовці гідної наукової зміни відіграли провідні наукові медичні школи, які сформувались в Академії наук УРСР.

Звернемось до конкретних фактів.

Незважаючи на надзвичайно несприятливі в дореволюційній Росії соціальні, політичні і національні умови, в університетах України творчо і плідно працювали визначні вчені — медики, які створили значні наукові цінності і підготували чимало талановитих учнів. До Великої Жовтневої соціалістичної революції багато з них прийшли з ім'ям вчених, відзначених світовим визнанням. Подолавши у більш або менш короткі строки об'єктивні труднощі, переживши, іноді дуже болісно, період переоцінки цінностей, віддані своєму народові вчені — медики України з перших років корінного перетворення усього життя країни на соціалістичних засадах активно включились у будівництво радянської медичної науки і системи державної охорони здоров'я.

Вирішальну роль в об'єднанні найвидатніших вчених України навколо нових, до того небачених ідей і принципів радянської науки відіграло створення в 1919 р. Академії наук Української РСР, підготовча робота до організації якої була розпочата ще восени 1917 р.

В створенні Академії проявилася споконвічна братерська дружба російського та українського народів, яка дістала глибокий багатогранний вираз в історичних завоюваннях Великої Жовтневої революції. Ще в умовах царського самодержавства численні передові вчені Росії висловлювали думку про необхідність організації національних академій, в тому числі і на Україні. В її рядах був і визначний вітчизняний природознавець академік Володимир Іванович Вернадський, обраний у 1919 р. першим президентом Академії наук Української Радянської Соціалістичної Республіки.

Під керівництвом академіка В. І. Вернадського науковий колектив Академії прагнув до того, щоб пульс життя Академії бився в унісон з матеріальними і духовними запитами нового радянського суспільства. Народжений Великим Жовтнем вищий республіканський центр наукової думки України зосереджував усі свої сили для досягнення цієї мети.

Рік у рік росла і міцніла Академія наук УРСР, залучаючи до свого складу нових і нових видатних вчених, виховуючи талановиту молодь і спрямовуючи всі свої зусилля на найбільш успішне розв'язання завдань, які висували перед наукою Комуністична партія і Радянський уряд.

В успішному зростанні і розвитку Академії велику роль відіграло те, що на чолі Академії стояли визначні вчені нашої країни, дослідники природи і медики: академік Володимир Іванович Вернадський (1863—1945), Володимир Іполитович Липський (1863—1937), Данило Кирилович Заболотний (1866—1929), Олександр Олександрович Богомолец (1881—1946), Олександр Володимирович Палладін. Тепер президентом Академії наук УРСР є лауреат Ленінської премії академік Борис Євгенович Патон.

Кожного з цих визначних вчених і талановитих організаторів і керівників наукового процесу характеризують надзвичайно яскраві індивідуальні риси. При цьому їх об'єднує неослабне прагнення зосередити всі сили Академії на розробці найважливіших теоретичних і науково-практичних проблем та на вихованні гідної наукової зміни.

Природно, що сучасна широта і глибина вивчення медико-біологічних проблем в Академії наук України були досягнуті не відразу. Великі зміни принесли творчі шукання найбільш ефективних науково-організаційних форм об'єднання зусиль вчених, швидкий ріст матеріальних засобів Академії і, найголовніше, значні успіхи здобуті у підготовці і вихованні наукових кадрів.

В 1919 р. до складу Академії з інститутів медичного, вірніше соціально-медичного профілю входив тільки інститут демографії, який під керівництвом визначного радянського вченого академіка М. В. Птухи (1884—1962) виріс у науковий заклад всесоюзного значення. Великою заслугою академіка М. В. Птухи є вивчення ним та його учнями природного руху населення України, динаміки захворюваності і фізичного розвитку, розробка найважливіших проблем теорії та історії статистики.

В числі перших структурних одиниць медичного профілю в Академії наук УРСР слід назвати також кафедру народного здоров'я і соціальної медицини з кабінетом профілактичної медицини, створену в 1921 р. Очолив цю кафедру академік О. В. Корчак-Чепурківський (1857—1947) — один з найстаріших українських гігієністів, який опублікував численні праці з історії профілактичної медицини і санітарної статистики. О. В. Корчак-Чепурківський приділяв велику увагу підготовці і вихованню наукової зміни в Академії і в Київському медичному інституті, де він керував кафедрою.

Своєю творчою діяльністю академіки М. В. Птуха і О. В. Корчак-Чепурківський активно сприяли формуванню нового, радянського соціально-гігієнічного напрямку, соціалістичного розуміння завдань і цілей профілактичної медицини. Їх праці, роботи їх учнів і послідовників багато в чому сприяли теоретичному озброєнню молодих радянських органів охорони здоров'я, підготовці і вихованню соціальних гігієністів України, вчених-демографів, економістів і статистиків.

Не можна не висловити жалю з приводу того, що тепер на Україні ця чудова традиція, інтерес і смак до розробки соціальних проблем медицини в деяких науково-дослідних інститутах знизились. Треба подолати це відставання, відродити прекрасні традиції, що склалися раніше. Величезні завдання, поставлені перед медичною наукою і охороною здоров'я в рішеннях XXII з'їзду КПРС, з особливою силою висувують на перший план соціальні проблеми медицини (питання природного приросту населення, довголіття, широких оздоровчих заходів, проблеми праці та активного відпочинку тощо), питання соціальної профілактики в найширшому їх розумінні. Це зобов'язує піднести на ще вищий рівень соціально-гігієнічну спрямованість розробки актуальних проблем теоретичної і клінічної медицини, питань гігієни праці і побуту. Наукова спадщина, залишена вченими Академії наук УРСР з цієї проблематики, не втратила свого значення і тепер.

Підходячи в хронологічній послідовності до питань історії розвитку в складі Академії наук УРСР інститутів, лабораторій, кафедр, кабінетів медичного профілю, слід відзначити, що з 1927 р. було широко поставлено вивчення проблем патології, розробку яких провадили визначний патолог академік Микола Федотович Мельников-Разведенков (1866—1937) та його учні. Академік Мельников-Разведенков опублікував понад 200 наукових праць з проблем патології, в тому числі з пи-

тань злоякісного росту, ендемічного зоба, передчасного старіння та ін. В останні роки і до недавнього часу розробка проблем патології провадилась в Академії наук УРСР під керівництвом визначного радянського патолога академіка Олександри Іванівни Смирнкової-Замкової, однієї з найбільш обдарованих представниць школи видатного вітчизняного вченого В. К. Високовича.

Великий вклад у медичну науку, у формування однієї з провідних радянських морфологічних шкіл зробив академік Володимир Петрович Воробйов (1876—1937). Неоціненною його заслугою є збереження засобами бальзамування тіла великого Леніна. Школа В. П. Воробйова і досі високо тримає прапор радянської морфології.

Одне з видатних місць в історії Академії наук України, в історії вітчизняної медицини належить славному сину українського народу, вченому із світовим ім'ям, академіку Д. К. Заболотному. Його ім'я вкрито невмирущою славою як сміливого новатора в боротьбі з чумою, холерою, тифами не тільки в нашій країні, а й в Індії, Аравії, Китаї, Монголії, Ірані. Його життя — це справжній подвиг, приклад безкорисливого служіння науці, своєму народові, великій Батьківщині, а також виховання великого числа обдарованих радянських вчених.

Д. К. Заболотний був учнем І. І. Мечникова, В. В. Подвисоцького і В. К. Високовича. Від своїх визначних учителів він успадкував матеріалістичні традиції, властиві передовій науці, невтомне прагнення до вдосконалення. На цій справді науковій основі Данило Кирилович зробив виняткової цінності відкриття в епідеміології, особливо чуми, і заслужив право називатись основоположником наукової епідеміології.

Його прагнення відкрити, пізнати об'єктивні закони розвитку епідемії з метою використання цих законів в інтересах досягнення високої ефективності в боротьбі із заразними хворобами привели його до найцінніших висновків теоретичного і практичного значення. Наукове кредо Д. К. Заболотного, рушійні стимули героїчних шукань істини з усією виразністю вимальовуються з такого його висловлювання:

«...Епідемії тісно пов'язані з життям народу, його побутовим укладом, економічним станом і соціальною структурою...» Звідси він зробив висновок про те, що «...вивчення епідемії становить не тільки величезний теоретичний інтерес, як вивчення фактора, який позначається на житті і майбутності народу, але надзвичайно важливо і в практичному відношенні, оскільки дозволяє не лише спостерігати й оцінювати загрозу населенню шкоду, а й втручатись у дію шкідливого фактора, затримувати його смертоносну ходу, попереджувати згубні наслідки для молодих поколінь...».

В цих словах виразно відбито і глибоке розуміння Д. К. Заболотним справді радянського принципу про єдність теорії та практики і ясне усвідомлення найближчих і віддалених завдань науки та беззастережне визнання провідного наукового принципу радянської медицини про взаємозв'язок організму і середовища, біологічного і соціального при провідній ролі соціального.

Ці наукові положення, які становлять основу основ усієї діяльності Д. К. Заболотного, повністю визначають і найважливіші риси його школи, яскравими представниками якої є високоавторитетні радянські вчені, які працюють на Україні, академіки Л. В. Громашевський, М. Н. Соловйов. Ці принципи бережно зберігає і творчо розвиває колектив Інституту мікробіології ім. Д. К. Заболотного, очолюваний визначним радянським вченим академіком АН УРСР В. Г. Дроботьком.

В 1929 р. радянська медична громадськість проводила в останню путь видатного вченого, палкого патріота Батьківщини академіка Дани-

ла Кириловича Заболотного, але його життя і науковий подвиг, його наукова спадщина служили, служать і надалі служитимуть невичерпним джерелом виховання гідної наукової зміни.

В 1931 р. в складі Академії наук УРСР був організований так званий «Медичний цикл», в якому об'єдналися усі вчені-медики, що працювали в Академії. Ця науково-організаційна форма сприяла ще більшій консолідації творчих сил Академії, і зосередженню їх на розробці актуальних проблем медичної науки, створенню нових інститутів, підготовці нових наукових кадрів медичного профілю. В 1934 р. був створений Інститут клінічної фізіології, з діяльністю якого зв'язана одна з найбільш змістовних сторінок історії медичної науки на Україні. В його створенні, спрямуванні наукових досліджень і комплексному розв'язанні найважливіших проблем теоретичної медицини яскраво проявився талант видатного радянського вченого, великого організатора науки академіка Олександра Олександровича Богомольця. В 1953 р. цей інститут об'єднаний з Інститутом експериментальної біології і патології Міністерства охорони здоров'я УРСР і на їх базі створений Інститут фізіології ім. О. О. Богомольця.

Присвоєння імені академіка Богомольця провідному інституту медичного профілю, інституту, який продовжує передові традиції радянської медичної науки, є переконливим виразом загальногромадського визнання величезного вкладу, який вніс у розвиток матеріалістичного природознавства і радянської медичної науки видатний радянський вчений, президент Академії наук УРСР (з 1930 по 1946 р.), академік, Герой Соціалістичної праці Олександр Олександрович Богомолець.

О. О. Богомолець разом із своїми учнями зробив величезний вклад в усі галузі патологічної фізіології. Він був невтомним борцем за матеріалізм і діалектику в науці, полум'яним патріотом нашої Батьківщини, активним державним і громадським діячем.

Великою заслугою О. О. Богомольця і як президента і як керівника названих вище інститутів є швидкий ріст в Академії наукових кадрів. За його ініціативою, Президія АН УРСР неодноразово обговорювала на своїх засіданнях питання про підготовку і розстановку наукових кадрів в Академії, про шляхи кращого виховання нових, молодих талановитих вчених. Він незмінно підкреслював необхідність постійного піклування про теоретичну, методологічну і методичну підготовку наукової молоді, про розвиток у молодих вчених творчої ініціативи, вміння широко науково мислити, про ідейно-політичне виховання наукових кадрів на принципах безмежної відданості справі Комуністичної партії, справі Леніна.

О. О. Богомолець надавав великого значення конференціям не тільки в розвитку науки, а й у формуванні наукових кадрів. Старання підготовка до них, широкий обмін досвідом, критичне обговорення підсумків — були чудовою школою, громадським оглядом наукових сил. Такі конференції щороку провадили інститути, якими керував О. О. Богомолець. Багато з цих конференцій мали республіканське, а деякі і всесоюзне значення.

Не можна не відзначити тут видатної ролі О. О. Богомольця і в перебудові, за вказівками Партії, Академії наук УРСР відповідно до вимог воєнного часу з перших же днів Великої Вітчизняної війни. За дорученням і при активній допомозі Уряду О. О. Богомолець надзвичайно оперативно організував швидку і планомірну евакуацію Академії наук УРСР в тил, розгортання роботи її інститутів і окремих вчених в інтересах фронту, а потім і повернення Академії до Києва, швидке розгортання її діяльності в мирних умовах у відповідності з новими зав-

даннями, що їх висунули перед наукою Комуністична партія і Радянський уряд.

Сказаного, при всій його неповноті, досить, щоб охарактеризувати величезну плідотворну і багатогранну діяльність О. О. Богомольця до останніх днів його життя.

Академік О. О. Богомолець, який присвятив усі свої сили й обдаровання високій і благородній меті — служінню науці, своєму великому народові, помер у 1946 р. Він залишив велику наукову спадщину й одну з провідних радянських шкіл патологів. Його учні творчо працюють тепер у різних галузях медичної науки. Плідотворні ідеї О. О. Богомольця розробляються у багатьох інститутах і, насамперед, в Інституті фізіології, який вивчає, головним чином, закономірності вищої нервової діяльності, взаємовідношення вищих відділів центральної нервової системи і внутрішніх органів в нормі і патології, порушення функцій організму і питання їх компенсації тощо.

Заслуженим визнанням користується школа, створена видатним радянським вченим біохіміком, Героєм Соціалістичної Праці академіком Олександром Володимировичем Палладіним, який з 1946 по 1962 р. був президентом Академії наук УРСР.

Створений О. В. Палладіним у 1925 р. Інститут біохімії вніс великий вклад у вивчення біохімії харчування, вітамінології та особливо біохімії центральної нервової системи, м'язової діяльності, у вивчення проблеми стомлення, проблеми білка тощо. Дослідження біохімічних процесів в головному мозку, проваджені Олександром Володимировичем і створеною ним великою школою мають істотне значення для вивчення біохімії нервової системи. Біохімічні процеси в головному мозку вивчали при різному функціональному стані, при збудженні і гальмуванні. Було показано, що подразнення, робота або тренування м'язів однієї кінцівки викликає певні зрушення в обмінних процесах головного мозку у протилежній його півкулі.

При застосуванні методу «мічених» атомів, О. В. Палладіним і його учнями було показано, що так зване відновлення білків здійснюється неоднаково швидко в різних відділах центральної нервової системи. При різних функціональних станах головного мозку змінюється і швидкість оновлення в ньому білків.

Численні талановиті юнаки, які прийшли в інститут аспірантами, молодшими науковими співробітниками, тепер при повсякденній допомозі і керівництві О. В. Палладіна стали високоавторитетними вченими — академіками, членами-кореспондентами, професорами, які становлять основне ядро школи.

Одне з перших місць серед визначних вчених — клініцистів, засновників радянської терапевтичної школи належить Герою Соціалістичної Праці академіку Миколі Дмитровичу Стражеску (1876—1952), який проклав нові плідотворні шляхи в розробці актуальних проблем внутрішньої патології.

Учень видатного вітчизняного терапевта професора В. П. Образцова і нашого геніального співвітчизника академіка І. П. Павлова М. Д. Стражеско вже з перших років лікарської і наукової діяльності проявив себе не тільки як талановитий, вдумливий клініцист, що володіє найтоншими методиками клінічного дослідження, а й як надзвичайно спостережливий експериментатор — патофізіолог. Творче поєднання клініки й експерименту стало основною, визначальною рисою всієї клінічної і наукової діяльності М. Д. Стражеска та його школи.

Основою формування світогляду М. Д. Стражеска було матеріалістичне природознавство, матеріалістична філософія, яка його «...як до-

слідника природи і медика привертала більше ніж інші філософські доктрини...» (М. Д. Стражеско, «Від присмерків до світла»). Невичерпним стимулом його клінічної і наукової діяльності були запити практики охорони здоров'я, невтомне прагнення до справжнього розквіту радянської медичної науки.

Глибока ерудиція М. Д. Стражеска, талант вченого — клініциста розкрились особливо широко, коли він був обраний академіком АН УРСР (1934) і дістав можливість провадити дослідницьку роботу в умовах клінічного відділу Інституту клінічної фізіології Академії наук УРСР та Українського інституту експериментальної біології і патології, на чолі яких стояв О. О. Богомолець. В цих наукових закладах остаточно сформувалась одна з провідних радянських терапевтичних шкіл, яка відзначається багатьма перспективними рисами і напрямками, властивими нашій соціалістичній епосі, радянській медичній науці і відбиває оригінальні задуми засновника школи — М. Д. Стражеска.

Академіком М. Д. Стражеском та його школою опубліковано понад 2000 праць майже з усіх галузей внутрішньої медицини. Найбільш капітальні дослідження виконані з проблем кардіології, ревматизму, сепсису, клінічної гематології, фізіології і патології органів травлення. Багато з праць М. Д. Стражеска становлять крупний вклад у вітчизняну і світову науку.

Розробку цих проблем М. Д. Стражеско провадив у творчій співдружності з іншими науковими центрами СРСР і особливо УРСР.

М. Д. Стражеско увійшов в історію вітчизняної медицини і як визначний науково-громадський діяч, який присвятив все своє життя розвиткові медичної науки і практики охорони здоров'я, підготовці і вихованню творчої наукової зміни, тисяч і тисяч практичних лікарів. Його учні — академіки, професори продовжують чудові традиції свого вчителя, очолюючи інститути і кафедри в УРСР та інших радянських республіках.

Ми дещо детальніше спинились на висвітленні наукового напрямку й особливостей шкіл мікробіолога — епідеміолога Д. К. Заболотного, патолога О. О. Богомольця, біохіміка О. В. Палладіна і клініциста М. Д. Стражеска, щоб показати, що в Академії наук УРСР представлені провідні галузі медичної науки, сформувались великі наукові школи. Але це, звичайно, зовсім не вичерпує вкладу вчених Академії наук УРСР у медичну науку та у виховання нового покоління молодих науковців.

У створенні великих наукових медичних шкіл видатні заслуги належать також академікам В. Я. Данилевському, В. Ю. Чаговцю, О. В. Леонтовичу, Г. В. Фольборту, визначним радянським клініцистам академікам Ф. Г. Яновському, М. М. Губергрицу, В. П. Філатову, В. П. Протопопову, В. М. Іванову, А. І. Ющенку та ін. Але, природно, умови журнальної статті позбавляють можливості висвітлити тут прогресивні риси, творчі шляхи, плідотворність їх наукової діяльності і створених ними наукових шкіл. І тому ми змушені в стислій узагальненій формі підкреслити, що наукові напрями і школи, створені і створювані в інститутах Академії наук УРСР, творчі традиції, з якими прийшли в Академію представники інших вітчизняних наукових шкіл, успішно розвиваються і тепер. Учні, які вийшли з цих ушлявлених шкіл, — Л. В. Громашевський, М. Н. Соловйов, Р. Є. Кавецький, М. М. Сиротинін, М. М. Гореv, В. П. Комісаренко і багато інших високо тримають честь і прапор радянської науки, успішно формують свої школи з властивими їм особливими рисами.

Разом з тим, не можна не визнати, що в інститутах і лабораторіях Академії медичного профілю, як і ряду інших профілей спостерігається відставання у підготовці наукових кадрів, у формуванні провідних напрямів і нових наукових шкіл. Це відставання від грандіозних завдань, поставлених перед наукою ХХІІ з'їздом КПСР, відзначене в останній постанові ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР з питання про добір і підготовку наукових кадрів.

У світлі цієї постанови не можна не звернути уваги на те, що в ряді лабораторій, відділів Академії забувають чудові традиції, заповідані засновниками відповідних шкіл. В ряді лабораторій не відчувається того натхненного горіння, яке, за виразом М. Н. Бурденка, впливає як каталізатор не тільки на колектив даної лабораторії, а й на інші колективи в масштабі цілої Академії, республіки, а в ряді випадків і всієї країни.

Академіки Заболотний, Богомолець, Стражеско та їх школи протягом десятків років були такими визнаними провідними науковими центрами, плідотворний вплив яких виходив далеко за межі їх безпосереднього колективу.

Інститути Академії, їх лабораторії, відділи повинні відродити цю колишню славу, піднести її ще вище, завоювавши республіканське, всесоюзне і світове визнання своїм істотним вкладом в науку, вихованням нових молодих талановитих наукових кадрів.

Яскраві приклади такого широкого визнання і стимулюючого впливу ми маємо в Академії наук УРСР і сьогодні, але, на жаль, не в лабораторіях і інститутах біологічного відділу Академії. Чудовий приклад в цьому відношенні нам показує Інститут електрозварювання ім. академіка Є. О. Патона. Це завдяки його діяльності вчені капіталістичних країн називають Київ столицею електрозварників світу.

Цей приклад повинен послужити зразком і для інститутів та лабораторій медико-біологічного профілю. Нема сумніву в тому, що, надавши активну допомогу молодим вченим з яскраво вираженою творчою індивідуальністю, здатним до наукового керівництва і створивши необхідні умови для успішного розвитку і розквіту плідотворних наукових ідей, ми зробимо велику корисну справу.

Одним з першочергових заходів у цьому відношенні є більш активне залучення до роботи в лабораторіях Академії талановитої молоді. Необхідність широко відкрити доступ до науки здібній молоді стає особливо переконливою, коли ми пригадаємо, що сьогодні середній вік кандидата наук в УРСР перевищує 40 років, а доктора наук — 56 років. Цей факт не може не зобов'язати нас «...створити всі умови, — як говорить президент АН УРСР академік Б. Є. Патон, — для більш раннього визрівання вчених, знизити цей віковий ценз принаймні на 10 років...»

Правда, для плідотворної наукової діяльності не існує будь-якого єдиного вікового порога. Павлов, Гамалея, Богомолець, Стражеско, Філатов працювали не менш активно й успішно і в останні роки свого життя. Але розпочавши творче життя в роки юності, молодий вчений немов подвоює своє життя в науці. Історія багата на такі факти.

Отже, глибоке вивчення і відродження повчальних традицій з історії науки, зокрема з історії провідних наукових медичних шкіл, створення необхідних умов для формування нових плідотворних шкіл, широке залучення в науку талановитої молоді, в тому числі і на керівну науково-організаційну роботу — такий найважливіший шлях у виконанні поставленого перед радянською наукою завдання ґрунтовно поліпшити підготовку наукових кадрів, здатних завоювати радянській науці провідне положення в світі.

Де

еть
і м
діяїх
рійна
тор
ідевої
І. Д
сін

ле

соб
але

і по

зіт
харВ к
вик

сам

об'є

кн
под

зно

вед

рак

1) а
Хар
нав
ції»
дра
реа